

The Effects of the Covid-19 Pandemic on the Turkish Economy: Views of Graduate and Doctorate Students

Paper type Research
paper

Mehmet YILDIRIM¹

¹Marmara University Ph.D. Student / Istanbul / Turkey

Corresponding Author: mehm3tyldrm@gmail.com

18

Abstract

Purpose – This study is to determine how Covid-19 affects the Turkish economy with the views of graduate and doctoral students who continue their education at different universities on the Turkish economy

Design/methodology/approach – In the study, graduate and doctoral students were asked about the prepared survey of the Turkish economy and how Covid-19 shaped the Turkish economy by choosing a qualitative research method. In the study, data was collected by obtaining the survey form method. The collected data was examined by content analysis method and the literature was prepared.

Findings – In the survey study, graduate and doctoral students expressed the opinion that the Turkish economy is a developing country and that it will be a better country in future years. In addition, a finding obtained in the analysis of survey data is the opinion that the Turkish economy is in better shape than other countries after the Covid-19 outbreak. However, the opinion that Covid-19 has deeply injured the Turkish economy as it has all over the world, but the early measures taken by Turkey have effectively caused the epidemic to pass very unscathed in the field of economic and social policies has been expressed by the participants.

Originality/value – Our research participants see that it is not realistic to associate the recent price increases with the epidemic, that the Turkish economy will be less affected than many countries after the epidemic, and that the economy will recover early and gain a positive momentum, the pandemic increases unemployment, and the development of e-commerce during the epidemic period is the main positive effect of the pandemic.

Keywords: Turkish Economy, Covid-19 Pandemic, Graduate and Doctoral students, Survey Study.

Received 13 February 2021
Revised 5 May 2021
Accepted 31 July 2021

COVID-19 Salgınının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerinin Görüşleri

Öz

Amaç – Bu çalışma, farklı üniversitelerde öğrenimlerine devam eden yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin Türkiye ekonomisi hakkındaki görüşlerini ve Covid-19'un Türkiye ekonomisine etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Tasarım/metodoloji/yaklaşım – Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilerek, Türkiye ekonomisinin yapısı ve Covid-19'un Türkiye ekonomisini nasıl şekillendirdiği, hazırlanan anket ile yüksek lisans ve doktora öğrencilerine sorulmuştur. Çalışmada veriler anket formu yöntemi elde edilerek toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle irdelenmiştir.

Bulgular –Yapılan çalışmada yüksek lisans ve doktora öğrencileri, Türkiye ekonomisinin gelişmekte olan bir yapıda olduğunu ve önümüzdeki yıllarda daha iyi bir konumda olacağı görüşü ifade edilmiştir. Ayrıca anket verilerinin çözümlenmesinde elde edilen bir bulgu da Covid-19 salgınından sonra Türkiye ekonomisinin diğer ülkelerden daha iyi durumda olabileceği görüşü belirtilmiştir. Ancak Covid-19'un tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye ekonomisini de derinden etkilediği; ancak Türkiye'nin erken aldığı önleyici tedbirler sayesinde salgının ekonomik ve sosyal yapıya büyük zararlar vermediği görüşü katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Özgünlük/değer – Araştırma katılımcıları, son dönemlerde yapılan fiyat artışlarının salgınla bağdaştırılmasının pek gerçekçi olmadığını, Türkiye ekonomisinin salgından sonra birçok ülkeye nazaran daha az etkileneceğini ve ekonomik açıdan erken toparlanıp pozitif bir ivme kazanacağını, salgının işsizliği arttırdığını, e-ticaretin salgın döneminde gelişmesini salgının başlıca olumlu etkisi olarak görmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Ekonomisi, Covid-19 Salgını, Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencileri, Anket Çalışması.

Geliş 13 Şubat 2021
Kabul 05 Mayıs 2021
Yayın 31 Temmuz 2021

Turkish Journal of
Qualitative Research
Vol. 1 No. 1, 2021
pp. 18-29
© My Publishing

Extended Abstract***Introduction***

Economy is the whole of social relations that examines the production, distribution and consumption activities that people attempt to meet their material needs. The branch of science that examines the whole of these social relations is expressed with the term macroeconomics.

Economic growth and economic development are important for the economic growth of both developed and developing countries. Economic growth is the expansion of production possibilities by increasing the supply and qualities of the scarce resources a country has. At the same time, economic growth enables it to reach a more productive level of production by differentiating its production technology and institutional framework. On the other hand, Economic development is efficient and fair distribution of resources. In economic development, it is aimed to improve social and cultural mechanisms as well as long-term economic growth.

The Covid-19 pandemic, which emerged in December 2019 in Wuhan, China's Hubei Province, spread primarily to Far Eastern countries; subsequently spread rapidly all over the world, including America and Europe. Towards the end of March, the Covid-19 pandemic, which affected the whole world, negatively affected the development of the global economy. With the pandemic, there were decreases in the budget revenues of the states and increases in their expenditures, and high unemployment rates began to appear. The spread of this pandemic to the world caused a contraction in global economic activities by negatively affecting production and consumption. The increase in unemployment due to the pandemic, the decrease in demand and the purchasing difficulties of the consumers have led to economic uncertainty; This situation has affected every country in the world.

In his speech at the G20 Summit on 25 March 2020, OECD (The Organization for Economic Cooperation and Development) Secretary General Angel Gurría stated that in these times when the pandemic is widespread, first of all, measures should be taken for public health.

In this process, Turkey has given a successful test against the pandemic. Director of Emergencies and Infectious Diseases for the WHO European Region, Dr. Nedret Emiroğlu made statements that Turkey started to take measures against the pandemic from the first day and that the mechanism for detecting this type of infectious diseases in Turkey is quite advanced. Following this statement, the first measure Turkey took against the epidemic was the decision to suspend flights to 9 European countries as of March 13, 2020.

Some economic measures have been taken to minimize the impact of the pandemic on the Turkish economy. First of all, The Central Bank of the Republic of Turkey took action and aimed to reduce the interest rate by applying the monetary policy method. The Central Bank of the Republic of Turkey reduced the interest rate from 10.75% to 9.75%

Method

In the study, qualitative data design was used. In this method, it is aimed to determine the processes of a social phenomenon in its natural environment. This study is handled as a case study. Case studies are used to determine the real-life situation of a phenomenon and when the boundaries are not known precisely.

This study was carried out with 18 students continuing their master's and doctorate education at different universities between 2020-2021. 33.33% of the study participants were female and 66.67% male. 50% of the students participating in the research continue their graduate studies and 50% continue their doctoral studies. While 55.56% of the participants work in any private/public institution, 44.44% do not work in any job. 38.89% of the participants were Mardin Artuklu University, 5.56% Kocaeli University, 16.67% Dicle University, 5.56% Gazi University, 22.22% Istanbul University, 5%, 56 of them continue their education at Marmara University and 5.56% at Gaziantep University.

In the study, the data collected were analyzed by applying the content analysis method. Ms Excel package program and QSR Nvivo 9 package software were used in grouping the data obtained in the study.

Discussion and Conclusion

Although the graduate and doctorate students who participated in the research generally found Turkey's economy successful, they expressed the opinion that it was affected by the Covid-19 pandemic. While the research participants accepted that this pandemic had a negative impact on the Turkish economy, they also stated that the Turkish economy had vulnerabilities.

Research participants think that the pandemic has increased unemployment. Stating that the unemployment problem was one of the general problems of the Turkish economy before the pandemic, the participants stated that the problem became worse with the pandemic.

Research participants see the development of e-commerce during the pandemic period as the main positive effect of the pandemic. Almost all of the participants think that the digitalization of commerce in this period caused people to change their shopping habits.

Research participants think that it is not realistic to associate recent price increases with the pandemic. At the same time, the participants of the research stated that the price increases in basic necessities are the general problem of the Turkish economy and that the pandemic alone cannot be a factor in price increases.

Research participants stated that the Turkish economy will be affected less than many countries after the pandemic and that it will recover early and gain a positive momentum in terms of economy

1. Giriş

Ekonomi, insanların maddi gereksinimlerini karşılamak amacıyla girişimde bulunduğu üretim, bölüşüm ve tüketim faaliyetlerini inceleyen toplumsal ilişkiler bütünüdür. Bu toplumsal ilişkilerin bütününe inceleyen bilim dalı ise makro ekonomi terimiyle ifade edilmektedir (Şenses, 2017; 34).

Ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerin iktisadi büyümeleri açısından önem arz etmektedir. Ekonomik büyüme, bir ülkenin sahip olduğu kıt kaynakların arzını ve niteliklerini artırarak üretim imkânlarının genişletilmesidir. Aynı zamanda ekonomik büyüme, üretim teknolojisini ve kurumsal çerçeveyi farklılaştırarak daha prodüktif bir üretim düzeyine erişmesini sağlar (Aktuğ, 2010; 1-2). Ekonomik kalkınma ise iktisadi büyümenin yani kaynakların etkin ve adil bir şekilde dağıtılmasıdır. Ekonomik kalkınmada uzun dönemli iktisadi büyümenin yanı sıra sosyal ve kültürel mekanizmaların iyileştirilmesi de amaçlanmaktadır (Alataş, 2014; 5).

Türkiye ekonomisi gelişmiş ülkeler ile daimî bir ilişki ağına sahiptir. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren gelişmiş ülkelerin özel ve devlet şirketleri, Türkiye’de ticari faaliyetlerine başlamışlardır. Bu şirketlerin kurulması ticari ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır. Bu durum Türkiye ekonomisine büyük bir avantaj getirmiştir. Türkiye’nin coğrafi konumunun sağladığı avantajlarından biri de iktisadi düzeyde yaşanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye doğu ve güneyinde yer alan ülkelere nazaran daha yüksek bir ekonomik gelişmişliğe sahiptir (Dünya, 2021).

Çin’in Hubei Eyaleti Wuhan kentinde 2019’un Aralık ayında ortaya çıkan Covid-19 salgını, başta Uzakdoğu ülkelerine; müteakiben Amerika ve Avrupa olmak üzere tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılmıştır. Mart ayının sonlarına doğru ise tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, küresel ekonominin gelişimini olumsuz etkilemiştir. Salgınla devletlerin bütçe gelirlerinde azalmalar, harcamalarında ise artışlar olmuş ve yüksek işsizlik oranları baş göstermeye başlamıştır. Bu salgının dünyaya yayılması, üretimi ve tüketimi olumsuz etkileyerek küresel ekonomik faaliyetlerin daralmasına yol açmıştır. Salgınla işsizliğin artması, talebin azalması, tüketicinin satın alma güçlükleri çekmesi iktisadi açıdan ekonomik belirsizliğe yol açmış; bu durum dünyadaki her ülkeyi etkilemiştir (Adıgüzel, 2019; 192).

Covid-19 salgınının iktisadi etkisinin sonuçları ekonomik açıdan her ülkede eşit olmamıştır. Salgının ekonomi üzerinde olumsuz bir etki yarattığı gözlemlenmiştir. Finans piyasalarındaki tüm sektörler salgından etkilenmiş ve fon akımında önemli azalmalar olmuştur (Fernandes, 2020; 11).

OECD (The Organisation for Economic Cooperation and Development) Genel Sekreteri Angel Gurría, 25 Mart 2020’de G20 Zirvesi’nde yaptığı konuşmasında, salgının yaygın olduğu bu dönemlerde öncelikle toplum sağlığına yönelik tedbirlerin alınması gerektiğini ifade etmiştir. Yüksek fiyatlar nedeniyle birçok ülke ekonomisinin kötü bir döneme girdiğini, bu durumun daha ileri aşamalarında ise ülke ekonomilerini olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir.

Başlangıçta üretim aksaklıkları sadece Asya ülkelerinde görülmesine rağmen, son dönemlerde dünya çapındaki tedarik zincirlerinde de olumsuz etkiler görülmeye başlanmıştır. Büyük ya da küçük tüm işletmeler, özellikle havacılık, lojistik, turizm, konaklama gibi sektörler ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (Üstün & Özçifçi, 2020; 147-148).

Covid-19 salgınından dolayı İtalya, İspanya ve benzeri birçok ülke kitlesel kısıtlamalar getirmeye başlamıştır. Covid-19 salgınından etkilenen ülkeler, yabancı uyrukluların

ülkelerine girişlerini yasaklamıştır. İspanya ve Fransa gibi ülkelerin sağlık çalışanları ise yetersiz koruma önlemleri altında uzun vardiyalarda çalışmak zorunda kaldıkları için virüsü yayma rolleriyle ilgili endişelerini dile getiren açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu ülkelerde bulunan yetkililer, bulaşma kaynağı haline gelen hastanelere ve sağlık çalışanlarına gerekli Tıbbi Ekipmanları yeterli miktarlarda sağlayamamışlardır (Morales & Andreosso-O' Collaghan, 2020; 5).

Covid-19 salgınının yayılma hızını azaltmak için alınan önlemler arasında özellikle hareketliliği azaltıcı tedbirler yoğun olarak uygulanmıştır. Bu tedbirlerin getirilmesi özellikle ekonomide emek talebini azaltıcı bir etkiye yol açmıştır. Covid-19 salgınından dolayı sanayi, enerji, havacılık ve eğlence sektörlerinin faaliyetleri durma noktasına gelmiştir. Dolayısıyla üretimdeki azalış talepte daralmaya yol açmıştır. Aynı zamanda küresel piyasalarda yaşanan ekonomik belirsizlik, ticaret hacminin dünya genelinde gerilemesine neden olmuştur (Kaya, 2020; 226).

Covid-19 salgınının küresel bir seviyede olması, dünya piyasalarında ithal mal ve hizmetlere yönelik talebin azalmasına yol açmıştır. Piyasalar riskten kaçmış, ABD'nin yıllık faiz oranı ve hisse senedi fiyatlarında gerileme görülmüştür. Özellikle FED başta olmak üzere birçok ülkenin merkez bankaları, 2008 krizinde olduğu gibi, parasal genişleme politikasına başvurmuşlardır. Asya Kalkınma Bankası'nın 2020 yılında Asya Kalkınma Görünümü adıyla yayınladığı bir raporunda, Covid-19 salgınının başta Avrupa olmak üzere, ABD ve dünya ekonomilerine maliyetinin 4,1 trilyon dolar seviyesinde olacağı tahmin edilmiştir. Bu ekonomik maliyetin küresel düzeyde GSYH'de %4,8 daralmaya yol açacağı ifade edilmiştir (Ekren, 2020; 2).

Devletler bu dönemde daha önce görülmemiş tedbirler uygulayarak, salgının özellikle işgücü piyasası üzerindeki etkilerini minimize etmeye çalışmışlardır. Özellikle KOBİ'ler başta olmak üzere istihdam düzeyini korumaya yönelik tedbirler alınmıştır (Kara, 2020; 275).

Covid-19 salgınının olumsuz etkilerinden biri de borsalar üzerinde olmuştur. FTSE, Dow Jones ve Nikkei gibi dünyanın en hacimli borsalarında ani düşüşler yaşanmıştır. Covid-19 salgınının yıkıcı ekonomik etkilerine karşın birçok ülkenin merkez bankaları faiz oranlarını düşürmüştür. FED salgının yıkıcı etkilerine karşı önlem olarak ise sınırsız para arzını işaret etmiştir (Bayar& Varışlı, 2020; 86-87).

Bu süreçte Türkiye ise salgınla mücadelede başarılı bir sınav vermiştir. WHO Avrupa Bölgesi Acil Durumlar ve Bulaşıcı Hastalıklar Direktörü Dr. Nedret Emiroğlu, Türkiye'nin ilk günden itibaren salgına karşı önlemleri almaya başladığını ve Türkiye'de bu tip bulaşıcı hastalıkları tespit etme mekanizmasının oldukça ilerlemiş olduğuna dair açıklamalar yapmıştır (STM ThinkTeach, 2020).

Türkiye'de Covid-19 süreci 10 Mart'ı 11 Mart'a bağlayan gecenin ilk saatlerinde Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca tarafından bir vatandaşın Covid-19 testinin pozitif çıkmasını kamuoyuna açıklamasıyla başlamıştır. Bu açıklamanın ardından Türkiye'nin salgına karşı aldığı ilk önlem, 13 Mart 2020 itibarıyla 9 Avrupa ülkesine yönelik uçuşların askıya alınması kararı olmuştur. Alınan bu karar daha sonra genişletilerek 21 Mart 2020'de uçuşların yasaklandığı ülke sayısı 68'e çıkarılmıştır (Bahar & İlal, 2020; 130).

2020 Mart ayı ortalarından itibaren ise dış ticaret ve turizm sektöründe birtakım kısıtlamalar getirilmiştir. (Arabacı & Yücel, 2020; 92). Bu kısıtlamalardan tüketici davranışları, seyahat talebi, bireysel ekonomik refah, harcanabilir gelir, maliyetlerdeki değişim, algılanan sağlık riskleri ve değişen tüketim kapasiteleri gibi bazı faktörlerde etkilenmiştir (Aydın & Doğan, 2020; 99).

Salgının Türkiye ekonomisine etkisini minimize etmek için birtakım ekonomik önlemler alınmıştır. Öncelikle, TCMB harekete geçmiş, para politikası yöntemini uygulayarak faizi düşürmeyi amaçlamıştır. TCMB faiz oranını %10,75'ten %9,75'e düşürmüştür. Daha sonra Merkez Bankası, ek ekonomik tedbirler uygulamıştır. Bu ek tedbirler sırasıyla şunlardır: Bankaların gereksinim duydukları tüm likiditenin sağlanması, 1 hafta vadeli repo ihalelerine ek olarak gereksinim duyulan günlerde piyasaya 91 gün vadeye kadar repo ihaleleriyle likiditenin sağlanması, açık piyasa işlemleri dâhilinde piyasa yapıcı bankalara tanınan likiditeye ilişkin limitlerin arttırılması gibi tedbirler uygulanmıştır. Aynı zamanda TCMB'nin finans piyasaları için uyguladığı ek iktisadi tedbirler ise swap ihalelerinin Euro ve altın karşılığı düzenlenebilmesi, reel kredi büyüme şartlarını taşıyan bankaların yabancı para zorunlu karşılık oranlarının tüm yükümlülük türlerinde ve tüm vade dilimlerinde 500 baz puan indirilmesi, reel sektöre olan kredi akımını sürdürmek için bankalara hedefli likidite imkanlarının tanınması, ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetlerin reeskont kredilerine yönelik vade uzatımı imkanının tanınması gibi ek ekonomik kararlar uygulanmıştır (Çetin, 2020; 348).

Maliye politikası araçları kullanılarak alınan tedbirler ise dört farklı grupta uygulanmıştır. Bu tedbirler; vergi oranlarında yapılan değişiklikler, beyanname ve rapor verme sürelerinin ertelenmesi, kamu alacaklarına dair vadelerin uzatılması ve vergi mükellefi vatandaşların zorunlu sebeplerden dolayı yükümlülüklerinden istifade edebilmesinin önünün açılması gibi ekonomik tedbirlerdir. İktisadi amaçların yanında sosyal amaçlara yönelik birtakım tedbirler de alınmıştır. Bu aşamada, piyasa düzeninde ortaya çıkan aksaklıklar fiyat hareketliliğine neden olmuştur. Bu durum hem arz hem de talep dengesinin bozulmasına yol açmıştır. Bu dengesizliğin asgari düzeye çekilmesi üretim ve ticari hayatın istikrarı açısından önemli olmuştur. Zira atılan adımlara bakıldığında arz yönünde faaliyet gösteren işletmelerin sermayelerini koruması amaçlanmıştır (Güler & Aydınbaş, 2020; 18-20).

2. Yöntem

Çalışmada, nitel veri deseni kullanılmıştır. Bu yöntemde sosyal bir olgunun doğal ortamında yer alan süreçlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Ilgar & Ilgar, 2013). Bu çalışma, bir vaka çalışması olarak ele alınmıştır. Vaka çalışmaları bir olgunun gerçek hayatta oluş durumunu belirlemek ve sınırların kesin bilinmediği durumlarda kullanılır. (Yin, 2003).

2.1. Araştırmanın Katılımcıları

Bu çalışma, 2020-2021 yılları arasında farklı üniversitelerde yüksek lisans ve doktora öğrenimlerine devam eden 18 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyeti, öğrenim durumları, çalışma durumları ve öğrenim görülen üniversiteye ait bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Anket katılımcılarının demografik dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	6	33,33
Erkek	12	66,67
Öğrenim Durumu		
Yüksek Lisans	9	50
Doktora	9	50
Özel veya Kamu kuruluşunda çalışma durumu		
Çalışıyorum	10	55,56
Çalışmıyorum	8	44,44
Öğrenim Görülen Üniversite		

Mardin Artuklu Üniversitesi	7	38,89
Kocaeli Üniversitesi	1	5,56
Dicle Üniversitesi	3	16,67
Gazi Üniversitesi	1	5,56
İstanbul Üniversitesi	4	22,22
Marmara Üniversitesi	1	5,56
Gaziantep Üniversitesi	1	5,56
Toplam	18	100

Çalışma katılımcılarının %33,33'ü kadın, %66,67'si erkektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %50'si yüksek lisans, %50'si doktora öğrenimlerine devam etmektedir. Katılımcıların %55,56'sı herhangi bir özel/kamu kuruluşunda çalışırken, %44,44'ü herhangi bir işte çalışmamaktadır. Katılımcıların %38,89'u Mardin Artuklu Üniversitesi, %5,56'sı Kocaeli Üniversitesi, %16,67'si Dicle Üniversitesi, %5,56'sı Gazi Üniversitesi, %22,22'si İstanbul Üniversitesi, %5,56'sı Marmara Üniversitesi, %5,56'sı Gaziantep Üniversitesinde öğrenimlerine devam etmektedirler.

2.2. Veri toplama süreci

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı için öncelikle bu konuda yapılan çalışmalardan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Çalışma konusuna uygun maddeler uzman görüşü alınıp hazırlanan görüşme formuna eklenerek bir anket oluşturulmuştur. Çalışma katılımcılarıyla anket sorularının anlaşılabilirliğine yönelik direkt görüşmeler yapılmış ve onlardan dönüş alınmıştır. Oluşturulan anket formu uzman görüşleri doğrultusunda ele alınarak son haline getirilmiştir. Hazırlanan anket formu, Türkiye'de iktisat alanlarında yüksek lisans ve doktora öğrenimlerine devam eden öğrencilere e-posta yoluyla ulaştırılmıştır. Çalışmada, farklı üniversitelerden 50 öğrenciye ulaşılmaması hedeflense de 18 öğrenciden geri dönüş alınmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada toplanan veriler içerik analizi yöntemi uygulanarak çözümlenmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin gruplandırılmasında Ms Excel paket programı ve QSR Nvivo 9 paket yazılımı kullanılmıştır.

3. Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin Türkiye ekonomisi hakkında görüşleri hazırlanan anket ile ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Görüş belirten katılımcıların %80'i Türkiye ekonomisinin iyi yönde ilerlediğini ifade etmiştir. Görüş belirten bir katılımcı "*Türkiye ekonomisi Avrupa ekonomisine bağlıdır. Batılı ülkelerin ekonomisi iyiyse genelde Türkiye'nin de ekonomisi iyi olmaktadır. Dış ilişkilerin iyi olduğu zamanda Türkiye ekonomisi genelde iyi olmaktadır*" yönünde düşüncelerini ifade ederken, birçok katılımcı Türkiye ekonomisinin gelişmekte olan ülkeler arasında olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu yönde düşünen bir katılımcı "*Türkiye ekonomisi gelişmekte olan bir ülkedir. İleriki günlerde daha iyi bir ekonomiye sahip bir ülke olacaktır. Diğer ülke ekonomilerine kıyasla gelişme hızı daha yüksektir*" görüşünü belirtmiştir.

Katılımcıların bir kısmı da Türkiye ekonomisinin iyi yönde ilerlemesine rağmen, kırılganlıklar içerdiğini belirtmişlerdir. Bu yönde görüş belirten bir katılımcı "*Türkiye ekonomisi Brezilya, Hindistan, Endonezya ve Güney Afrika ile kırılgan ekonomiler listesinde yer almaktadır. Bu ülkeler, tipik olarak cari açık, yüksek enflasyon ve yabancı sermaye bağımlılığı gibi kronik sorunlarla karşı karşıyadır. Dolayısıyla bu ülkeler, kendi kontrollerinde olmayan pek çok dışsal faktörden fazlasıyla etkilenirler. Türkiye ekonomisi 2000'li yıllardan itibaren yabancı sermaye girişini teşvik ederek, borçlanmaya ve inşaata*

dayalı bir büyüme stratejisi benimsemeye başlamıştır. Süreç boyunca küresel, bölgesel veya ulusal siyasi sorunların olumsuz etkileri hissedilmeye başlandığında, yabancı sermaye çıkış eğilimi sergilemiş bu da aşırı finansallaşmış olan Türkiye ekonomisinde krizlerin periyodik hale gelmesine neden olmuştur. Bir başka önemli sorun, gelir dağılımı eşitsizliği ve bu eşitsizliği derinleştiren ortalama ücretlerin düşüklüğü ile asgari ücretin toplam ücret içindeki payının yüksekliği nedeniyle kötü bir talep yapısına sahip olunması sayılabilir” yönünde görüş belirtmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların tamamı son dönemde ortaya çıkan Covid-19 salgınının Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediği yönünde görüş belirtmişlerdir. Ankette yer alan “Covid-19’un Türkiye ekonomisini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?” sorusuna görüşleriyle katkıda bulunan bir katılımcı “Tüm dünyada olumsuz anlamda etkisini gösteren Covid-19’un Türkiye ekonomisini etkilediği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu etki neredeyse her sektörü etkilemekle beraber kimi sektörleri daha derinden etkilemiş özellikle küçük işletmelerin ve hizmet sektörünün ciddi manada olumsuz etkilendiğini düşünmekteyim.” görüşünü belirtirken, bir diğer katılımcı “Pandemi, tüm dünyada ekonomik kötüleşme yaratmıştır. Türkiye’de sosyal kısıtlamalar; gıda, eğlence ve turizm gibi sektörlerin tamamen kapanması sonucu bu sektörlerde faaliyet gösteren büyük ve orta ölçekli firmalar yatırımlarını borsa vb. finansal piyasalara kaydırmıştır. Bu tür seçeneklere sahip olmayan küçük esnaf ise gelir kaybı yaşamış; başlarda devlet her ne kadar işten çıkarmaları yasaklamış ise de işten çıkarmalar devam etmiş, işsizlik ödeneği ise yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla toplumsal tabanın en geniş kesimini temsil eden alt gelir grubunun gelir kaybı yaşadığı bir ortamda; toplam talep, zorunlu tüketim malları hariç, azalmıştır. Bu sorun, kurdaki dalgalanmalar ve finansallaşma olgusuyla birlikte ele alındığında enflasyon ve işsizliğin aynı anda ortaya çıkması anlamına gelmektedir” görüşünü belirtirken bir diğer katılımcı ise “Olumsuz etkiledi; işyerleri kapanmak zorunda kaldı, işsizlik arttı, enflasyon arttı” görüşüyle işsizlik sorunun Covid-19 salgını ile arttığını vurgulamıştır.

Araştırmada katılımcılara işsizlik konusundaki görüşlerine yönelik “Türkiye’de işsizlik sorununun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Araştırma katılımcılarının birçoğu Türkiye’de işsizlik sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Görüş belirten bir katılımcı “İşsizliğin en büyüğü var, özellikle genç nüfus işsizliğin arasında sıkışıp kalmış durumda” olduğunu belirtirken genç nüfus işsizliğine dikkat çekmiştir. Bir diğer katılımcı ise “Türkiye’de pandemiden önce işsizlik sorunu vardı, pandemiden sonra daha da arttı; fakat dünyanın her ülkesinde işsizlik sorunu vardır” diyerek, işsizlik sorununun sadece Türkiye’de değil dünyanın da büyük bir problemi olduğu görüşünü belirtmiştir. Görüş belirten diğer bir katılımcı ise “Evet Türkiye’nin yıllardan beri süregelen bir işsizlik sorunu söz konusudur; ancak ben istenildiğinde yani iş bulmaya ve aramaya gönüllü olduğunda bu sorunun ciddi mana da azalacağını düşünmekteyim” diyerek, işsizlik sorunun bireylerle ilgili olduğu görüşünü benimsediğini belirtmiştir.

Araştırmada katılımcılara “Salgınla işsizliğin arttığını düşünüyor musunuz?” sorusu sorularak, işsizlik probleminin salgından sonra artıp artmadığı konusunda görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcıların tamamı salgından sonra işsizliğin arttığı görüşünü belirtmişlerdir. Görüş belirten bir katılımcı “Evet düşünüyorum. Pandeminin ortaya çıkmasıyla kafe, lokanta vb. işletmelerin kapatılması işsiz sayısını arttırmıştır” görüşünü belirtirken bir diğeri ise “Evet fevkalade artırdığını düşünüyorum. Hükümetin uyguladığı kısıtlamalar nedeniyle hem ticaret odalarının belirtmiş olduğu kapanan işletme sayısı hem konkordato ilan eden şirket sayısı hem de bunun sonucunda ortaya çıkan eksik istihdam verileri bunu göstermektedir” yönünde görüş belirtmiştir.

Araştırmada katılımcılara ticari faaliyetlerle ilgili olarak “Covid-19 ile ticari faaliyetlerin şekil değiştirdiğini, yani ticaretin e-ticarete dönüştüğünü düşünüyor musunuz?” soruları ile görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcıların tamamı ticaretin değiştiğini ve dijitalleştiğini düşünmektedir. Bu yönde görüş belirten bir katılımcı “*E-ticaretten alışveriş oranı bu süreçte arttı. Normal hayata geçildiğinde e-ticaret oranı biraz düşebilir. Ama artık e-ticaret alışverişimizin önemli bir parçası oldu*” görüşünü belirtirken, bir diğer katılımcı “*Evet tam da bundan bahsediyorum. Kısıtlamalar nedeniyle “Sen evinde kal biz getirelim” sloganı aslında bunun en güzel örneğidir diyebiliriz. Fakat küçük ve basit usulle vergilendirilen esnafların bu konuda yetersiz oluşu ve bilgilendirilmemesi bir dezavantaj oluşturmaktadır*” görüşünü ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı “*Salgın boyunca ülkeler sınır geçişlerini yasaklamış ve ticari faaliyetlere sınırlamalar getirmiştir. Şartlar böyle iken ülkeler ticaretin canlı kalmasının yolu olarak e-ticareti aktif bir şekilde hayata geçirmiş ve ticaretin tamamen çökmesinin belki de en büyük önleyicisi olmuştur. Bundan sonra da fiili ticaretin yerini e-ticaretin kolaylıkları alacak ve e-ticarete doğru bir dönüşüm yaşanacaktır. Bu durumu bazı online ticaret sitelerinin satış verileri incelendiğinde açıkça görmekteyiz*” diyerek, ticareti faaliyetleri sürdürebilmek için e-ticaretin belki de en iyi alternatif olabileceği görüşünü ifade etmiştir. Bu yönde görüş belirten katılımcılardan biri “*Corona salgınına e-ticaret çözüm bulmuştur. Çünkü insan hareketliliğinin sınırlandırıldığı bir ortamda e-ticaret en mantıklı ticari sistem olmuştur*” görüşünü ifade ederken, bir diğeri katılımcı ise “*Ticaret yön değiştirmiştir, e-ticaretin önemi daha çok artmıştır ve sanal ekonomik yapı ortaya çıkmıştır*” görüşünü belirtmiştir.

Araştırmada son dönemde görülen temel gıda maddeleri fiyat yükselmeleriyle ilgili olarak “Son dönemlerde satılan temel gıda ürünleri fiyatlarındaki artışların Covid-19 ile bağlantılı olduğunu mu yoksa Covid-19’den bağımsız olduğunu mu düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların %70’i temel gıdalara gelen fiyat artışlarının Covid-19 salgınıyla bağdaştırılmasının yanlış olabileceğini düşünürken, %30’u ise salgının kısmen etkili olduğu görüşündedirler. Salgının gıda fiyatlarına etki etmediğini düşünen bir katılımcı “*Temel gıda ürünlerindeki fiyat artışlarının nedenini hiçbir şekilde Covid-19 ile bağlantılı olduğunu düşünmüyorum. Salgının ilk zamanlarında bazı üretim aksaklıkları olsa da günümüzde temel gıda ürünleri üretiminde Covid-19 nedeni hiçbir aksaklık yaşanmamaktadır. Genel olarak dövize bağlı fiyat artışları ve Türk milletinin fırsatçılığına bağlı artışlar yaşandığını açık ve net gözlemlemekteyim*” görüşünü belirtirken, bir diğer katılımcı ise “*Covid-19’den bağımsız bir zam olduğunu Türkiye ekonomisinin son 6 yılına baktığımızda TÜİK verileri ışığında temel gıda malzemelerinin sürekli arttığı görülmekte olup tabiri caizse Covid-19’un bu duruma yağ sürdüğünü düşünüyorum*” ifadelerini kullanmıştır. Bu konuda Covid-19’un kısmen etkili olduğunu düşünen bir katılımcı “*Hem evet hem de hayır diyorum. Nedeni dövizdeki yüksek kur artışları, hammadde üretiminin azalması, pandemi döneminde ülkelerde yaşanan üretim sıkıntıları ve ürünlere ulaşmak için verilen stratejik savaşlar ürün fiyatlarını artmasına neden olmuştur. Gübrenin, hayvan yemi vb. tarımsal girdilerin dövizle ithal edilmesi ürünlerin fiyatlarını dolaylı bir şekilde yükseltmiştir. Son dönemlerde döviz kurlarında düşüş olmasına rağmen, bu durum fiyatlara yansımamıştır. Piyasada teknelci eğilimlerin hâkim olması ve devletin, denetleme ve yaptırım uygulamalarının yetersiz kalması fiyat artışlarına neden olmuştur*” görüşünü belirtmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

2019’un aralık ayında Çin’de ortaya çıkan Covid-19 salgını kısa zamanda tüm dünyayı etkisi altına alarak küresel sağlık krizi haline gelmiştir. Bu salgın sadece sağlık krizi değil,

aynı zamanda sosyal, kültürel ve iktisadi alanda da büyük bir şok yaratmıştır. Özellikle Avrupa ülkeleri salgının getirdiği arz ve talep şokları ile sarsılmıştır.

Araştırmaya katılan yüksek lisans ve doktora öğrencileri genel olarak Türkiye'nin ekonomisini başarılı bulsalar da Covid-19 salgınından etkilendiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırma katılımcıları bu salgının Türkiye ekonomisini olumsuz yönde etkilediğini kabul etmekle birlikte, Türkiye ekonomisinin kırılmalara içerdiğini de belirtmişlerdir. Soylu'nun *Türkiye Ekonomisinde Covid-19'un Sektörel Etkileri*, Adıgüzel'in *Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi ve Arabacı ve Yücel'in Pademinin Türkiye Ekonomisine Etkileri ve Türkiye Merkez Bankası Tarafından Finansal İstikrarı Sağlamak Amacıyla Alınan Tedbirler* adlı çalışmalarında yaptığımız araştırmaya iştirak eden katılımcıların görüşlerini destekleyen bulgular mevcuttur.

Araştırma katılımcıları, salgının işsizliği artırdığını düşünmektedirler. İşsizlik sorununun salgından önce de Türkiye ekonomisinin genel sorunlarından biri olduğunu belirten katılımcılar, sorunun salgınla daha kötü bir hale geldiğini belirtmişlerdir. Pınar ve Bulut'un *Covid-19 Pandemisi Döneminde Türkiye'de İstihdam ve İşsizlik*, Yorgun'un *Covid-19 Salgını'nın Sosyal Politikalara Etkileri* ve Balcı ve Çetin'in *Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler* adlı çalışmalarında da araştırma katılımcılarının görüşlerini destekleyen ifadeler dile getirilmiştir.

Salgında Türkiye ekonomisi diğer ülkelere nazaran hem erken tedbirler alarak hem de sağlık alanında yapmış olduğu önemli yatırımlar sayesinde salgından az etkilenen ülkeler arasında yer almıştır. Gündüz'ün *Türkiye'nin Yeni Koronavirüs (Kovid-19) Salgını ile Sınırı: Güvenli Gelecek İnşası Çalışmaları ve Kamuoyu Algısı* adlı çalışmasında katılımcıların görüşünü destekleyen ifadeler dile getirilmiştir.

Araştırma katılımcıları, e-ticaretin salgın döneminde gelişmesini salgının başlıca olumlu etkisi olarak görmektedirler. Katılımcıların tamamına yakını, ticaretin bu dönemde dijitalleşmesinin insanların alışveriş alışkanlıklarının değiştirilmesine yol açtığını düşünmektedirler. Bu görüşü destekleyen Güven'in *Covid-19 Pandemi Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelişimler* ve Erdoğan'ın *Covid-19 Döneminde E-Ticaret ve Dijital Reklam Yatırımları* adlı çalışmasında katılımcıların bu görüşlerini destekleyen bulgular yer almaktadır.

Araştırma katılımcıları, son dönemlerde yapılan fiyat artışlarının salgınla bağdaştırılmasının pek gerçekçi olmadığını düşünmektedirler. Aynı zamanda araştırmaya katılan katılımcılar, temel ihtiyaç maddelerinde görülen fiyat artışlarının Türkiye ekonomisinin genel sorunu olduğunu, salgının tek başına fiyat artışlarında etken olamayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Peker'in *Türkiye 'de Enflasyon ve Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasının Değerlendirilmesi* ve Uysal'ın *Türkiye'de Enflasyon: Sektörel Kaynakları ve İç Ticaret Hadleri* adlı çalışmalarında katılımcıların görüşlerini destekleyen bulgular yer almaktadır.

Araştırma katılımcıları, Türkiye ekonomisinin salgından sonra birçok ülkeye nazaran daha az etkileneceğini ve ekonomik açıdan erken toparlanıp pozitif bir ivme kazanacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Demirdöğen ve Yorulmaz 'ın *Kovid-19 Salgınının Dünya Ekonomilerine Etkisi* adlı çalışmalarında katılımcıların görüşlerini destekleyen bulgular yer almaktadır.

5. Öneriler

Bu çalışmada, ülke geleceğine yön verebilecek yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin salgın sürecinde ve sonrasında Türkiye ekonomisi durumu hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Bu çalışmada, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda şu önerilere yer verilebilir:

1. Salgın döneminde temel gıdalara yapılan haksız fiyat artışları daha sık denetlenerek hızlı müdahalelerle tüketicinin mağduriyeti giderilebilir.
2. Covid-19 krizi kaynaklı işsizliğin derinleşmemesi için devletin özellikle ülkemizde üretimi yapılmayan metallerin yurtiçi üretimine öncelik verilebilir.
3. Yeni üretim alanları oluşturularak piyasadaki yapısal sorunların yol açtığı kısır döngü yeni ekonomik teşvik politikalarıyla giderilebilir.

Etik Kurul Belgesi

Etik Kurul beyanı yoktur.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Yazarların destek ve teşekkür beyanı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında yazarlar eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarın araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, M. (2019). Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (37), 192.
- Aktuğ, Selim. (2010). Kavramsal Açısından Ekonomik Büyüme, Ekonomik Kalkınma ve Bölüm İlişkileri. <https://sosyalpolitikainfo.files.wordpress.com/2010/06/bolusum.pdf> Erişim Tarihi:02.04.2015.
- Alataş, S. (2014). Ekonomik Kalkınmayı Belirleyen Faktörler: Ampirik Bir Analiz. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* . Aydın.
- Arabacı, H., & Yücel, D. (2020). Pandeminin Türkiye Ekonomisine Etkileri ve Türkiye Merkez Bankası Tarafından. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* , 92.
- Aydın, B., & Doğan, M. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Turistik Tüketici Davranışları ve Türkiye Turizmi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6 (1), 99.
- Bahar, O., & İlal, N. Ç. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 130.
- Baker, S. R., Bloom, N., Davis, S. J., & Terry, S. J. (2020). COVID-Induced Economic Uncertainty. *National Bureau Of Economic Research* , 7.
- Balcı, Y., & Çetin G. (2019). Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri Ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19 (37).
- Bayar, M., & Varışlı, N. (2020). Covid-19 Pandemisinin Türkiye'de Tüketici Kredileri Hacmi Üzerindeki Etkisi: 2013-2020 Dönemi Zaman Serisi Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21 (3), 86-87.

- Bulut, R., & Coşkun P. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 217-225.
- Çetin, M. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye’de Genel Ekonomik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 343-344.
- Demirdöğen, O., Yorulmaz, R. (2020). Covid-19 Salgınının Dünya Ekonomilerine Etkileri. Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, 21.
- Dünya (2021). *Türkiye ekonomisi üzerine bir değerlendirme*. <https://www.dunya.com/gundem/turkiye-ekonomisi-uzerine-bir-degerlendirme-haberi-135072>.
- Ekren, A. (2020). COVID-19’un Dünya Ekonomisine Etkisi: İran Örneği. <http://http://www.academia.edu.tr>, (Erişim tarihi: 12.10.2020).
- Eker, S, H. (2011). Türkiye ‘de Enflasyon ve Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11 (22).
- Erdoğan, M. G. (2020). Covid-19 Döneminde E-Ticaret Ve Dijital Reklam Yatırımları. *Selçuk İletişim*, 13 (3).
- Ernandes, N. (2020, Nisan 13). Economic effects of coronavirus outbreak (COVID-19) on the world economy. 11-2. Available at SSRN
- Güler, İ., & Aydınbaş, Y. E. (2020). Koronavirüs Sürecinin Türkiye Ekonomisine Etkisi: Koronavirüs Vaka Sayısı ve Elektrik Tüketimi İlişkisi. *TYB Akademi*, 18-20.
- Gündüz, F. (2020). Türkiye’nin Yeni Koronavirüs (KOVID-19) Salgını ile Sınırı: Güvenli Gelecek İnşası Çalışmaları ve Kamuoyu Algısı. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8 (23).
- Güven, Hüseyin. (2020) . Covid-19 Pandemi Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelişimler. *Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (5).
- Ilgar, M, Z., & Ilgar, S, C. (2013). *Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (Temellendirilmiş Kuram)*.
- Kara, E. (2020). Covid-19 Pandemisi: İşgücü Üzerindeki Etkileri Ve İstihdam Tedbirleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7 (5), 275.
- Kaya, D. G. (2020). Koronavirüs Sürecinin Türkiye Ekonomisine Etkisi: Koronavirüs Vaka Sayısı ve Elektrik Tüketimi İlişkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7 (5), 226.
- Orales, L., & Andreosso-O' Callaghan, B. (2020). Covid-19-Global Stock Markets "Black Swan". 5.
- Şenses, F. (2017). *İktisada Farklı Giriş*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Uysal, Y. (2007). Türkiye’de Enflasyon: Sektörel Kaynakları ve İç Ticaret Hadleri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44 (508).
- Üstün, Ç., & Özçifçi, S. (2020). Covid-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimler Dergisi*, 25, 178-148.
- Yin, R, K. (2003). Case study research: *Design and methods* (Vol. 5).
- ThinkTeach, S (2020). *Covid-19 ile mücadelede örnek ülkeler*. https://thinktech.stm.com.tr/uploads/raporlar/pdf/642020135824738_stm_blog_covid_19_ile_mucadelede_ornek_ulkeler.pdf.